

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Institutionen för socialt arbete
Familjeterapeuterna Korsvägen AB
B- Uppsats 7,5 p
Vårterminen 2017

”Det lilla gör så mycket”

En kvalitativ studie om handledningens betydelse innan, vid och efter sammanbrott inom familjehemsvården.

Fortbildning för familjehemssekreterare med fokus på handledning
Författare: Ulrika Kratz och Jessica Janzon
Handledare: Ingrid Höjer

Abstract

Titel: ”Det lilla gör så mycket”

Författare: Ulrika Kratz och Jessica Janzon

Nyckelord: Familjehem, sammanbrott, handledning.

Syfte: Vi vill med denna uppsats undersöka vad ett familjehem har för erfarenhet av sammanbrott och vilken betydelse handledning haft innan, vid och efter ett sammanbrott. Vi vill genom vår kvalitativa studie och dess resultat belysa hur handledning kan påverka ett familjehem.

Frågeställningar:

- Vilken betydelse har handledning haft innan, vid och efter ett sammanbrott i familjehemmet?
- På vilka sätt har handledningen varit hjälpsam? Vad har varit mindre hjälpsamt?

Analys och teoriansknytning

Informationsinhämtandet bygger på djupintervju med en informant som har erfarenhet av flera sammanbrott under deras 15 år som familjehem. Vi har valt att fördjupa oss i fyra placeringar där tre av dem ledde till sammanbrott och det fjärde kunde förhindras med stödinsatser. Vi har valt att analysera inhämtat material med hjälp av pentadanalys som sedan teoriansknytts med hjälp av systemteori, kristeori, narrativteori, KASAM, mentalisering och anknytningsteori.

Resultat och slutdiskussion

I resultatet kan vi tydligt utläsa hur viktigt det är med en närvarande familjehemssekreterare som familjen har en tillitsfull och bärande relation till, vilket påverkat familjens upplevelse innan, vid och efter ett sammanbrott. Vidare har kontakten med barnens nätverk varit en betydelsefull del för familjen, det tredelande föräldraskapet. Familjen uttrycker vikten av att de fått återkoppling efter avslutad placering, antingen via barnets eget nätverk eller från sin familjehemssekreterare. Detta för att kunna göra ett bra avslut för alla berörda inom systemet.

Familjen skildrar vikten av att bli lyssnade på, respekterade i sin upplevelse. De har en lång erfarenhet som familjehem och har därmed kunnat känna igen varningssignaler innan ett sammanbrott blev ett faktum.

Handledning kan innehålla både små och stora handlingar som blir hjälpsamma för vår familj att klara sitt uppdrag, så som utbildning, stöd, känsla av delaktighet, någon som driver ärendet framåt samt att socialtjänsten arbetar med hela systemet. Familjen säger: ”*Det lilla gör så mycket*”.

Innehållsförteckning

1. Inledning	Sid: 3
2. Syfte	Sid: 3
3. Frågeställningar	Sid: 3
4. Centrala begrepp	Sid: 3
4.1Handledning	Sid: 3
4.2 Vår definition av handledning och dess förutsättningar	Sid: 4
4.3 Familjehem	Sid: 4
4.4 Tredelat föräldraskap	Sid: 5
4.5 Sammanbrott	Sid: 5
4.6 Vår definition av sammanbrott	Sid: 6
4.7 Matchning	Sid: 6
5. Tidigare kunskap inom området	Sid: 6
6. Teorier	Sid: 7
6.1 Systemteori	Sid: 7
6.2 KASAM – Känsla av sammanhang	Sid: 8
6.3 Anknytningsteori	Sid: 8
6.4 Mentalisering	Sid: 9
6.5 Narrativteori	Sid: 10
6.6 Kristeori	Sid: 10
7. Metod	Sid: 11
7.1 Förförståelse	Sid: 12
7.2 Litteratursökning	Sid: 12
7.3 Urval och etiskt ställningstagande	Sid: 12
7.4 Tillvägagångssätt	Sid: 13
7.5 Informant	Sid: 14
7.6 Analysmetod	Sid: 14
7.7 Reliabilitet	Sid: 15
7.8 Validitet	Sid: 15
7.9 Generaliserbarhet	Sid: 15
8. Resultat med analys och teorikoppling	Sid: 16
8.1 Barn 1	Sid: 16
8.2 Barn 2	Sid: 18
8.3 Barn 3	Sid: 20
8.4 Barn 4	Sid: 22
9. Slutdiskussion	Sid: 25
10. Källförteckning	Sid: 27
Litteratur	
Övriga källor	
Föreläsning	
Bilaga	
Brev till informant	

1. Inledning

Vi arbetar som familjehemssekreterare inom Göteborgs stad och har gjort så i flera år. Ett arbete som vi båda tycker är väldigt roligt, utmanande och utvecklande. Under hösten 2015 fick vi möjligheten och förmånen att fördjupa vår kunskap i familjehemsarbetet genom denna utbildning, ”Fortbildning för familjehemssekreterare med fokus på handledning”. Under två år har vi genom olika intressanta föreläsningar som knyter an till vårt dagliga arbete inom familjehemsvården fördjupat och förfinat ”hantverket” som vi anser att familjehemssekreterarrollen innebär. Vidare har vi även fått videoinspela våra handledningssamtal, som vi därefter fått handledning på. En både givande och utmanande kunskapsfördjupning.

Under utbildningens gång har vi successivt börjat fundera kring sammanbrott i familjehemsvården som ett kunskapsområde vi ville titta närmare på och fördjupa våra kunskaper i, då vi båda har erfarenheter av sammanbrott i vårt arbete som familjehemssekreterare.

2. Syfte

Vi vill med denna uppsats undersöka vad ett familjehem har för erfarenhet av sammanbrott och vilken betydelse handledning haft innan, vid och efter ett sammanbrott. Vi vill genom vår kvalitativa studie och dess resultat belysa hur handledning kan påverka ett familjehem.

3. Frågeställningar

- Vilken betydelse har handledning haft innan, vid och efter ett sammanbrott i familjehemmet?
- På vilka sätt har handledningen varit hjälpsam? Vad har varit mindre hjälpsamt?

4. Centrala Begrepp

4.1 Handledning

Under vår utbildning har vi blivit varse att handledning kan rymma mycket. Vi har tagit del av olika artiklar, böcker, föreläsningar och diskuterat begreppet med kurskollegor. Vi har närmast oss begreppet teoretiskt, men också fått sätta fokus på oss själva i våra handledningssituationer och på så sätt kunnat skapa och stärka vår handledaridentitet.

När vi tittade närmare på vad socialtjänstlagen säger så framhålls det i 6 kap SoL (2001:453) att nämnden är skyldig att ge familjehemmet råd, stöd eller annan hjälp för att familjehemmet på bästa sätt ska kunna utföra sitt uppdrag. Det kan t ex innebära tät och regelbunden kontakt med familjehemssekreterare samt ge familjen möjlighet till avlastning och utbildning.

Johansson och Bäck-Wiklund (red) (2012) tar upp tankar om vad handledning är och skapar. Handledningen kan ge handlingsutrymme och möjlighet till reflektion med kritiskt anslag, samt att portalparagrafen i handledningen är demokrati, solidaritet, trygghet, jämlikhet och aktivt deltagande.

Söderquist (2002) tar upp att målet och fokus i handledning är professionell utveckling, hjälp i ärenden och avlastning. Han beskriver vidare att handledning är ett tillfälle till inläring, som alltid omkonstrueras i samspel, dialog och förhandling. Syftet är att lyfta den andres kompetens och resurser. Handledningens ”meta-budskap” är att vara en trygg och kreativ plattform som orkar bära ambivalens, oklarheter och omprövning, vilket skapar mot-ork för uppgivenhet och låsningar.

Östanbäck, Karlsson och Berggren (2007) tar upp att stödet kan utformas individuellt och kan se mycket olika ut från familj till familj. För en del familjer innebär det olika stödinsatser och för en del andra ligger betoningen på utbildning och information. I uppsatsen refererar författarna även till Killén (1991) som tar upp att det stöd och handledning som familjehemssekreteraren investerar i familjehemmet är en stark faktor till hur lyckad en placering blir. Killén pekar också på vikten av dialog kring vad man som familjehem kan vara med och påverka i uppdraget.

4.2 Vår definition av handledning och dess förutsättningar

När vi problematiserat kring handledning har vi kommit fram till att det är så mycket mer än strukturerade handledarsamtal. För att få till en god relation anser vi att det är flera komponenter som måste komma till stånd. Vi tror att familjehemmet i grunden måste uppleva att de har ett bra och adekvat stöd i sitt uppdrag. Det kan innebära stöd i form av avlastning, men också att familjehemmet känner sig nöjda med den ekonomiska ersättning familjen erhåller, att det inte ligger och ”skaver” och därmed stör relationen. Vidare att familjehemmet upplever en kontinuitet och delaktighet i teamet kring barnet, och att det också finns en ömsesidig respekt och tillit mellan familjehemmet och familjehemssekreteraren. Det är viktigt att familjehemmet känner sig lyssnade på, respekterade då vi samskapar en bild av verkligheten via språket (Andersen 2011) Familjehemmet måste uppleva att deras frågor till familjehemssekreteraren tas på allvar och inte upplevs som att de inte behärskar uppdraget. Vår roll som handledare ska hjälpa familjehemmet att bibehålla nyfikenheten kring det placerade barnet och dess nätverk. Handledning bygger på både små och stora handlingar, ett hållande och stödinsatser som kan ske både enskilt och i grupp. Självklart måste även familjehemmet vara nyfiken på att ta till sig ny kunskap och ha ett reflekterande sinnelag.

4.3 Familjehem

Socialstyrelsens definition på familjehem är följande: Med familjehem avses, enligt 3kap. 2 § SoF, ett enskilt hem som på uppdrag av socialnämnden tar emot barn för stadigvarande vård och fostran eller vuxna för vård och omvårdnad vars verksamhet inte bedrivs yrkesmässigt. Med yrkesmässigt bedrivna verksamhet avses att den bedrivs kontinuerligt i förvärvssyfte. Ett familjehem kan antingen vara ett hem i barnets nätverk, eller så kallat *nätverkshem*, eller ett hem där familjehemsföräldrarna inte har någon tidigare relation till barnet.

Om man söker på ordet familjehem på Göteborgs stads hemsida kan man läsa följande: Har ni plats i hjärtat och plats hemma? Är ni beredda att öppna ert hem och er familj för någon annans barn? Har ni tid, ork och engagemang för ett utsatt barn som behöver ett tryggt hem? (- - -) Ni som familjehem ska öppna ert hem och er familj för barnet, dela det med barnets föräldrar och samarbeta med socialtjänsten. Familjehem är det man förr i tiden kallade för fosterhem. En speciell form av familjehem är jourhem, som akut kan ta hand om barn som stannar en kortare period.

Barnen som behöver komma till ett familjehem är, som alla människor, olika. Vad de har gemensamt är att deras föräldrar av olika orsaker inte kan ge dem den trygghet och det hem de behöver. (---) Barn som bor i familjehem ska nästan alltid ha kontakt med sina föräldrar och släkt. Samarbetet med dem är en viktig del i uppdraget som familjehem. Familjehemmet har ansvaret för den dagliga omsorgen, men socialtjänsten finns alltid till hands för vägledning.

4.4 Tredelat föräldraskap

Inom familjehemsvården är begreppet tredelat föräldraskap något som ofta diskuteras och eftersträvas. I praktiken innebär det en aktiv samverkan kring det familjehemsplacerade barnet. Socialtjänsten har det yttersta ansvaret för att samverkan sker mellan socialtjänst, biologiska föräldrar och familjehem med fokus på barnets bästa. Alla delar i systemet är lika viktiga om än i olika sammanhang och omfattning. När det tredelade föräldraskapet fungerar skapar det en bättre förutsättning för en lyckad placering, där vården når fram till barnet.

4.5 Sammanbrott

I Socialstyrelsens rapport (2012), som tar upp förekomsten av sammanbrott i familjehemsplaceringar bland yngre barn och långvarigt placerade barn. Syftet med studien var att identifiera riskfaktorer för sammanbrott och i och med det förebygga oönskade avbrott i familjehemsplaceringar. Termen sammanbrott avser oplanerade avbrott i familjehemsplaceringar. Rapporten visar bl. a på att ca var fjärde placering avbryts i förtid. Oftast är det familjehemmet själva som avbryter placeringen. Om barnet är yngre än två år vid placeringen är risken för sammanbrott liten, bland barn över tolv år var sammanbrott vanligare. Bland de äldre barnen kommer initiativet till att avbryta placeringen oftare från dem själva. För den yngre gruppen låg föräldrarna bakom sammanbrottet i större utsträckning. Identifierade riskfaktorer för sammanbrott som framkommer är: barn/unga med beteendeproblem, som tidigare varit med om sammanbrott och att ett biologiskt syskon är placerat i samma hem. Bland de yngre barnen kan även riskfaktorer vara att det i familjehemmet finns jämnåriga biologiska barn. Enligt rapporten föregicks sammanbrotten ofta av varningssignaler till socialtjänsten. Socialstyrelsen drar slutsatsen att barnet, familjehemmet och de biologiska föräldrarna behöver få mer stöd för att förhindra att konflikter uppkommer och i att lösa uppkomna konflikter.

I SoU 2015:71/29 med bilaga 18 tas bl. a upp att när socialnämnden beslutar om familjehemsplacering måste familjehemsföräldrar uppmuntras att välkomna barnet i sitt hem fullt ut och engagera sig långsiktigt. Det kräver särskilt väl fungerande familjehem, en långsiktig planering och en stödjande organisation för familjehemmen. Varje sammanbrott i

ett familjehem som beror på att familjehemsföräldrarna inte förmår ha kvar ett barn är ett svek mot det placerade barnet som samhället måste göra sitt yttersta för att undvika. En av många andra redovisade orsaker till att risk för sammanbrott ökar är bl. a byte av socialsekreterare och ”finansiella restriktioner” inom socialtjänsten.

Mattson (2006) tar upp att inget specifikt regelverk finns vid sammanbrott. Om det är familjehemmet som avbryter måste nämnden rannsaka sin del. Vad blev fel, familjehemsutredningen, samarbetet, stödet? Nämnden har i dylika fall brutit i sitt aktiva ansvar att ge barnet tillfredsställande vård.

4.6 Vår definition av sammanbrott

Vi som familjehemssekreterare påtalar alltid för våra familjer vikten av ett livslångt uppdrag, att finnas kvar i barnets liv även efter avslutad placering. Det placerade barnet ska veta att föräldrapersonen inte kommer att svika. Samtidigt vet vi att sammanbrott sker i våra familjehem.

När vi har problematiserat kring vår definition av sammanbrott menar vi att det föreligger om någon av aktörerna i systemet vill avbryta en varaktig placering innan alla (centrala) mål i vårdplanen är uppfyllda. Det innebär att både familjehemmet, socialtjänsten och barnets vårdnadshavare kan vilja avbryta vården i förtid. Vidare kan det även innebära att ett barn vill avbryta placeringen, dock under förutsättning att barnet är över 15 år och det inte föreligger LVU-skäl.

4.7 Matchning

För att hitta ett passande familjehem till ett barn som ska placeras måste man ta reda på så mycket som möjligt om barnets historia, behov och nuvarande situation. Liknande information måste inhämtas om ett tilltänkt familjehem för att kunna matcha ihop rätt barn till rätt familj.

5. Tidigare kunskap inom området

När vi sökt tidigare kunskap på detta område finner vi mycket material kring antingen handledning/stöd till familjehemmen eller sammanbrott i familjehemsvården, men inte så mycket fokus på handledningens betydelse vid sammanbrottet. De källor som givit adekvat information utifrån vårt ämnesval, och som vi också refererar till i vår uppsats, är främst Socialstyrelsens rapport (2012), Statens offentliga utredningar (2015:71/29) och Titti Mattson (2006).

Andersson (2008) tar upp att sammanbrott i familjehemsvård är en riskfaktor. Hon problematiserar att det inte alltid är en risk utan kan också vara ett skydd för barnet. Om barnet inte får en plats i familjen och inte känner en samhörighet och trygghet, blir sammanbrottet istället ett skydd för barnet. Risk för sammanbrott motverkas om det finns ett samarbete mellan familjehemsföräldrar och ursprungsfamilj då barnets lojalitetskonflikt

minskas. Socialtjänstens uppföljning av placeringen är viktig. Oavsett hur noggrant förarbete som gjorts kan man aldrig veta på förhand hur placeringen kommer att bli. Det handlar i grunden om att passa ihop och känna samhörighet.

Vidare skriver Mattson och Vinnerljung (2016) i sin rapport att det finns få studier, både nationellt och internationellt som granskar hur vanligt det är med sammanbrott avseende långvariga familjehemsplaceringar. De beskriver att familjehemsvård är en bräcklig uppväxtgrund som egentligen inte ger barnet någon ”rätt” att tillhöra den nya familjen utan grundas på ett administrativt beslut. De ger i sin rapport förslag på förbättringar inom familjehemsvården, men inget huruvida familjehemmets handledning skulle kunna minimera risken för sammanbrott.

6. Teori

6.1 Systemteori

Systemteori är en övergripande teori som ofta används inom socialt arbete och familjehemsarbetet. Grundtanken inom systemteorin är att vi alla ingår i ett system som samverkar med varandra. Det innebär att man inte enbart ser till en persons agerande utan till samspelet i förhållande till andra. Samspelet är alltid ömsesidigt. Inom systemteorin utgår man ifrån att varje del av ett system, alltså varje person har kunskap, förförståelse och en egen sanning och därmed är expert på sin egen historia. Man kan se familjen som ett system, bestående av barn och vuxna. Varje familjemedlem ingår även i andra system samtidigt, t.ex. på arbetet, i skolan, i grannskapet eller i bokklubben. Inom systemteorin är helheten av systemet alltid större än delarna. Om det blir förändringar i någon del av systemet påverkas hela systemet. Inom systemteorin utgår man inte från linjärt tänkande utan cirkulärt. Det innebär att man inte på förhand kan veta att handling A alltid blir resultat B. Det cirkulära tänkandet innebär istället att handling A:s resultat beror på i vilket system det sker då systemet alltid är i förändring och samspekar med andra system. Vid handledning av familjehem enligt systemteoretisk teori kan man även tänka utifrån tre olika domäner som man som handledare kan förhålla sig till, estetikkens domän, förklaringsdomänen samt produktionsdomänen. (<http://gck.nu>) Dessa kan i korthet förklaras enligt följande:

Estetikens domän – Ett personligt, känslomässigt perspektiv.

Denna domän innehåller våra önskningar, våra värderingar och normer, det vi tycker är rätt och fel, våra attityder och vår livsåskådning. Det är i denna domän vi ger mening åt en given handling. Våra erfarenheter och hur vi agerar i en situation, så att alla kan känna sig respekterade. Det är i denna domän som det visar sig hur vi vill göra ett bra och meningsfullt arbete

Förklarings- och reflektions domän – Ett nyfiket och undersökande perspektiv.

Detta är ett norm- och värderingsfritt område. Det är här vi kan mötas och allas röster är lika värda. Det finns alltså inte en sanning eller ett perspektiv utan flera sanningar och flera

perspektiv. Det är i denna domän man kan tänka högt, och lyssna förutsättningslöst till varandra. Det är i denna domän man blir nyfiken på den andres verklighet och förståelse.

Produktionens- och handlingens domän – Ett logiskt och rationellt perspektiv.

Det är i denna domän som lagar och regler gäller. Normer, mål och krav sätter ramarna för vad som ska ske i en given handling. Till exempel hur barn ska uppfostras, hur hushållsarbete ska utföras eller hur en tonåring ska bete sig. I denna domän agerar vi som om det finns en sanning och en verklighet. Det är i denna domän som besluten fattas.

6.2 KASAM – Känsla av sammanhang

Aaron Antonovsky (2005) är professor i medicinsk sociologi och har utifrån ett salutogent perspektiv, studerat vilka faktorer som gör att en människa håller sig frisk och kan uppleva god hälsa trots svåra påfrestningar. Hans teori bygger på tre centrala komponenter, begriplighet, hanterbarhet och meningsfullhet som tillsammans benämns KASAM, känsla av sammanhang. Dessa kan i korthet förklaras enligt följande:

Begriplighet är den komponent som kännetecknar att man upplever tillvaron begriplig. Att man kan förstå och sätta sig in i olika situationer. Att man upplever inre och yttre stimuli som är förnuftsmässigt begripliga. Att det finns en känsla av att det som sker i livet är något som är förutsägbart, även om det i stunden kan upplevas annorlunda. I efterhand kan man sedan förstå och handskas med det som hänt.

Hanterbarhet handlar om hur man klarar av de krav som ställs i olika sammanhang och hur man möter upp dessa och finner lösningar. Vilken upplevelse man har av att det finns resurser att tillgå, både egna och omgivningens. Har man en hög känsla av hanterbarhet upplever man sig inte som ett offer för omständigheter. Vid påfrestningar i livet har man en förmåga att tro att man reder sig.

Meningsfullhet handlar om delaktighet, att få medverka i processer som påverkar en. Här hittar vi motivationen som skapar en nyfikenhet och ett känslomässigt engagemang. Det är även här som vi kan uppleva att det är värt att handskas med svår problematik för att det utvecklar oss som människor. Det är viktigt att ha en hög meningsfullhet. De personer som är engagerade har alltid en möjlighet att vinna förståelse och finna resurser.

Livserfarenheter påverkar vår förmåga att framgångsrikt hantera problem. En salutogen livsåskådning är beroende av alla tre komponenter finns.

6.3 Anknytningsteori

Teorin härstammar från arbetet av Bowlby, psykiatriker och Winnicott, barnläkare, som var förgrundsgestalter från 1960-talet och framåt. De ansåg att det finns grundläggande behov som alla barn har och redan från födseln är programmerade att knyta an till någon som kan tillfredsställa hans behov. Syftet är att finna trygghet och närhet hos den vuxne. Det psykologiska föräldraskapet formas efter hand genom samvaro med barnet. För barnets utveckling är det väsentligt att det finns en eller några få stödjande anknytningspersoner under

småbarnsåren. Barnet behöver erfara att de kan lita på att anknytningspersonen finns tillgänglig för skydd. Om så inte sker blir barnet osäkert och kan i och med det utveckla olika former av överlevnadsbeteende som kan hämma barnets utveckling (Mattson 2006).

Wallroth (2010) tar upp att anknytningsteorin förklarar varför och hur barnet redan under de första månaderna av sitt liv skapar starka känslomässiga band till sina föräldrar. Människobarnet föds hjälplöst och ofärdigt. Barnet är helt beroende av sin omgivning och kommer så att vara i flera år. För att barnet ska ha större förmåga till överlevnad har de försetts med ett beteendesystem, anknytningssystemet. Det består av ett antal instinktiva beteenden som har två syften; dels att se till att barnet håller sig nära föräldern och dels att aktivera föräldrarnas medfödda omvårdnadssystem. Den som är mest med barnet de första månaderna blir den primära anknytningspersonen. Den personen behöver vara både fysiskt och psykologiskt närvarande, att kunna läsa av och svara an på barnets signaler. Om barnet utvecklar en trygg anknytning kommer barnet att kunna använda anknytningspersonen som en säker bas, varifrån barnet kan göra upptäcktsfärder ifrån och återvända till, som en säker hamn. Vi växer aldrig ifrån vårt anknytningsbeteende, även om det inte aktiveras lika lätt hos den vuxne, som hos barnet.

Broberg m.fl. (2013) tar bl. a upp vad som händer med anknytningen för våra placerade barn. Han visar på att barn som placeras mer eller mindre bryter bandet med de första anknytningspersonerna. Barnet tvingas då skapa kompletterande eller alternativa anknytningsrelationer. Detta kan på sikt vara något positivt, men är sällan okomplicerat. Även om kunskapen finns att barnet mår bäst av få omvårdnadspersoner är det svårt att åstadkomma i praktiken inom familjehemsvården. En del frågor väcks kring detta; hur påverkas barnets anknytningsutveckling vid en separation? Hur kan man förändra vården för att minska trauma och istället optimalt stötta i den nya miljön? En skyddsfaktor är att barnet vänjs in i den nya miljön successivt och att barnet får träffa det nya hemmet innan inflytt. Det viktigaste för barnet är att den nya anknytningspersonen är känslomässigt tillgänglig och har ett reflekterande sinnelag. Viktigt är också att familjehemsföräldrar får det professionella stöd, handledning och möjlighet att tänka långsiktigt kring barnet, som deras krävande insats förtjänar.

6.4 Mentalisering

Den engelske psykoanalytikern Fonagy brukar förknippas med mentaliseringsteorin. Teorin bygger på att alla människor uppfattar världen på olika sätt eftersom vi har olika erfarenheter, kunskaper och intressen och hur vi kan förstå världen ifrån ett annat perspektiv. Att mentalisera innebär en förmåga att ställa sig utanför sig själv och försöka föreställa sig hur en annan människa uppfattar en situation. Alltså hur en annan person känner, tänker eller önskar. Man måste kliva ur sig själv om man vill förstå en annan människa. Även om man inte har samma erfarenhet, eller varit med om samma situation använder man sig av sina erfarenheter för att försöka förstå vad den andra personen kan känna, uppleva eller tycka. Fonagy brukar beskriva mentalisering som ” *Holding mind in mind*”. På svenska brukar man säga att man har en förmåga att se sig själv *utifrån* och andra människor *inifrån* eller att *tänka* om känslor och

känna om tankar. En god mentaliseringsförmåga hjälper till att förstå varför en annan människa agerar och reagerar som den gör (Wallroth 2010).

De flesta människor mentaliserar utan att tänka på det, vilket brukar kallas spontan eller intuitiv mentalisering. Det vill säga att det finns en vilja att försöka förstå den andres handlande. Genom att öka förståelsen för sina egna känslor ökar därmed förmågan att förstå en situation eller händelse utifrån olika aktörers positioner.

När man aktivt uppfylls av starka känslor, såsom ilska och rädsla, minskar förmågan att mentalisera. Andra hinder är om vi har erfarenheter av trauma, post-traumatisk stress, olika psykiatriska tillstånd såsom bipolär sjukdom, psykoser och borderline. Personer med ADHD/ADD och autism har också svårare att mentalisera.

6.5 Narrativteori

Morgan (2004) utvecklar närmare de olika teman, som skapar det som blivit känt som den ”narrativa terapin”. Det kan avse förståelsen för människans identitet, ett särskilt sätt att samtala på eller att förstå ett problem och deras effekt på människors liv. Det narrativa synsättet eftersträvar ett icke-klandrande och respektfullt förhållningssätt. Inom det narrativa synsättet ses människan som expert på sitt eget liv, där också åtskillnad görs på problemet och personen. Det är så att säga problemet som är problemet och inte personen. Att skilja ut personens identitet från problemet och placera det utanför sig själv är ett exempel på att externalisera. Man vill uppnå en atmosfär där problemen är mindre statiska och hindrande och våra färdigheter syns lättare. Det narrativa perspektivet vill förstärka möjligheter till agentskap, bli aktör i sitt eget liv.

Två särskilt viktiga principer är att behålla en nyfiken position i samtalet och att alltid ställa lagom ovanliga frågor du själv inte har svaret på. Narrativa terapeuter tänker i termer av berättelser, ”livsberättelser”, en balansgång mellan dominerande och alternativa berättelser om våra liv. Att ställa frågor som rör vem, vad, var, när, hur och varför kan frambringa viktiga detaljer till en människas alternativa berättelser. Hårtveit och Jensen (2002) tar också upp att den narrativa handledningspositionen, som kännetecknas av att som handledare vara aktiv, samskapande, transparent och dubbellyssnande, inre och yttre dialog.

6.6 Kristeori

Man brukar förklara att den psykiska krisen är ett miljö- eller situationsbetingat inre tillstånd, till följd av en negativ och omvälvande händelse, där personens känsla av säkerhet och kontroll går förlorad. Hur vi reagerar i en kris är väldigt individuellt. Hur vi upplever krisen påverkas även av vilka erfarenheter vi har med oss i livet. Det är även viktigt att beakta krisreaktionen i förhållande till den fas man är i livet, vilken familjesituation man har och hur stödet i ens sociala nätverk ser ut.

Krisen kan upplevas som fysisk, vilket bland annat kan innebära hjärtklappning, muskelspänningar och ont i bröstet. Den emotionella krisen kan visa sig genom att personen blir ledsen, arg, känner skuld eller upplever ångest. Den kognitiva krisen kan innebära

minnesförlust, förvirring och sänkt koncentrationsförmåga. Cullberg (2003) professor i psykiatri beskriver den psykiska krisen i fyra faser.

Chockfasen är den initiala fasen som varar alltifrån en kort stund upp till en vecka. I denna fas har man svårt att ta in det som hänt. Personen kan te sig samlad, men under ytan bubblar känslorna och det kan vara svårt att ta emot information. Känslor som dominerar är vrede, hat, vanmakt och förtvivlan.

Reaktionsfasen kan vara i flera månader och innebär att man sakta börjar förstå och ta in det som hänt. Frågor som börjar med ordet ”*varför*” är vanliga. Personen vill finna mening i det som skedde och få svar på sina frågor. Behovet av att prata om det som har skett och ”*älta*” är nu som störst.

Bearbetningsfasen innebär att personen börjar återgå till nuet. Personen börjar sakta men säkert se lite ljusare på framtiden. Personen börjar kunna släppa tankarna på händelsen för en stund och återgå till arbetet. Tidigare aktiviteter och intressen börjar på nytt ta plats i livet.

Nyorienteringsfasen har egentligen inget slut och innebär att man har ett öppet sinne och ser än mer ljus på framtiden. Det normala livet tar plats och självkänslan återupprättas. Det som inträffat blir ett minne och blir till en ny erfarenhet som utvecklar personen.

Vissa kriser blir aldrig helt bearbetade. Det innebär att personen kan fungera i vardagen men om en liknande händelse skulle inträffa igen blir personens reaktion allt mer omogen just på grund av att krisen inte är bearbetad. Tidigare sades det att de fyra krisreaktionerna följde varandra. Dock har de visat sig att de ofta överlappar varandra och växlar även fram och tillbaka.

7. Metod

Vi har valt en kvalitativ metod, då vi tror att den metoden kan fånga in det vi avser att studera. Tikkanen tog upp på sin föreläsning (2016-03-09) att det som bl. a utmärker den kvalitativa metoden är ett färre antal informanter, att fokus ligger på intersubjektiviteten och att försöka förstå och tolka.

Den kvalitativa metoden försöker få kunskap om individens subjektiva upplevelser utifrån hans egna ord och uttryck. Undersökaren försöker, med en empatisk inlevelse, att förstå den studerade individens inre värld. Man försöker förstå den andres upplevelsevärld mot bakgrund av hans egna beskrivningar, tankar, känslor, minnen, kunskaper, tolkningar och bedömningar. Undersökaren har som målsättning att försöka uppleva det som den andre upplever och att se världen med den andres ögon (Larsson, Lilja och Mannheimer, red 2005).

Våra frågor passar in i den informella konversationsintervjun, som är en öppen intervjuform. Den passar även in under allmän intervjuguide, eftersom vi utifrån pentaden strukturerar våra

frågeområden. Vi diskuterade från början att intervjua familjer i fokusgrupps-form, men fick rådet att istället ha en narrativ berättelsemetod, vilket vi tilltalades av. I denna metod kan intervjupersonerna mer utförligt och detaljerat återge sina upplevelser och berättelser.

Familjen fick berätta om sina erfarenheter av sammanbrott och handledning vid samtliga placeringar de haft under årens lopp. Vi valde sedan att återge och analysera fyra av dessa berättelser i vår uppsats, eftersom vi betraktar dessa som tydligare sammanbrott (ett av dem på väg till sammanbrott) än i övriga berättelser.

Vi har valt att lägga analys och teorikoppling i direkt anslutning till intervjuerna, där vi även på några ställen valt att göra citat av det informanten sagt. Vår familj är beskriven så att läsaren ska få en känsla av vilka de är, men att de inte ska gå att känna igen. Alla uppgifter om de placerade barnen är avidentifierade.

7.1 Förförståelse

Vi båda har en lång erfarenhet av socialt arbete inom olika yrkesfält så som ekonomiskt bistånd, utredning av barn och unga, beroendeproblematik och sjukvård riktad till psykiskt sjuka och inte minst inom familjehemsvård. I vårt dagliga arbete som familjehemssekreterare har vi stött på flera svårigheter som uppstår i samband med sammanbrott. Det påverkar inte bara familjehemmet vi möter utan även andra delar i systemet. I samband med sammanbrott i familjehemmen har vi genom vår erfarenhet sett vikten av att finnas tillhands, lyssna, stötta men även ombesörja praktiska handlingar.

7.2 Litteratursökning

Vi har sökt information på Göteborgs Universitets litteraturkatalog, GUNDA. Vi har också sökt information på Internet via sökmotorn Google samt på Göteborgs stads hemsida, GCK, Socialstyrelsens hemsida och på Statliga offentliga utredningar. Sökord vi har använt oss av är: handledning, sammanbrott, familjehem, pentad, kristeorier, SSR:s etiska riktlinjer, KASAM, anknytning, mentalisering, tredelat föräldraskap, narrativ, matchning och systemteori. Vi har använt aktuell kurslitteratur, tidigare b- och c-uppsatser och övrig adekvat litteratur som anknutit till vårt uppsatsämne.

7.3 Urval och etiskt ställningstagande

Vi har valt att använda oss av en informant (familjehem) som inte har uppdrag genom någon av de familjehemssekreterare som deltar i vår utbildning. Vår tanke med det är att både informanten och vi som familjehemssekreterare ska känna oss fria i samtalet och minimera den maktbalans som inte går att förbise mellan socialtjänst och uppdragstagare.

Vidare har vi valt en informant som är knuten till en kommunal verksamhet. Vi vill få information som så nära som möjligt kan appliceras på vår egen yrkesutövning.

I vårt val av informant har vi utgått ifrån Kants autonomiprincip. Det innebär i korthet att varje människa är fri och därmed styr över sina val. Vi vill att informanten ska känna sig autonom, fri att berätta sin egen historia och delge sin egen upplevelse utan att vara i en beroendeställning. Det innebär även att vi som intervjuare inte vet något om informanten

innan vi träffas. Vi föreslog för informanten att ses i hemmet, men erbjöd även möte på en neutral plats om de skulle föredra det. Vi ville träffas dagtid så att inga barn var hemma i syfte att möjliggöra friare samtal.

Vidare har vi valt att genomföra en kvalitativ studie med endast en informant och som har erfarenhet av flertal sammanbrott. Efter genomförd intervju gjorde vi en uppföljningsintervju med informanten.

Inom flera yrkesområden finns det etiska riktlinjer som styr arbetet utifrån ett etiskt förhållningssätt. När det gäller familjehemsvården och specifikt familjehemmet finns ej detta. Ett arvoderat familjehem lyder inte under offentlighet och sekretesslagen (OSL) utan under en icke lagstyrd moralisk sekretess och i praktiken innebär det samma sak. I etiska riktlinjer för socialarbetare framtagen av SSR (2013) beskrivs människovärdesprincipen. Denna princip innebär att alla människor bör ges lika respekt, omsorg och inflytande, och att varje form av diskriminering är utesluten. Informanten ska handskas varsamt med den information de delger oss och vi som informationsinhämtare ska handskas lika varsamt med den berättelse vi får förmånen att delges (*konfidentialitet*). Vi har även informerat informanten om det allmänna syftet med vår undersökning, hur den i stort är upplagd och kommer att presenteras (*informerat samtycke*) samt *ev. konsekvenser* vid deltagandet i undersökningen.

7.4 Tillvägagångssätt

I vårt letande efter en lämplig familj att intervjua kontaktade vi en kollega i en annan stadsdel, än vad vi själva arbetar i. Vi efterfrågade en familj, med erfarenhet av flera sammanbrott och ett flertal placeringar. Familjen skulle vilja bli intervjuade och dela med sig av sina erfarenheter och heller inte vara rädda för att problematisera kring uppdraget, sig själva och socialtjänsten.

Vi beräknade att intervjun skulle ta ca tre timmar och allt som allt var vi hos familjen i fyra timmar. Vi satt vid familjens köksbord under hela intervjun. Vi inledde med att förklara för familjen att det som sägs under intervjun stannar i rummet och allt material kommer aidentifieras. Vi tydliggjorde också att vi inte kommer att ha någon form av uppföljande samtal med den familjehemsenhet som familjen har uppdrag för. Vill familjen i sin tur prata med andra om vår intervju så står de dem givetvis fritt. Vi valde också att inte definiera ”sammanbrott” och ”handledning” för familjen, om inte de själva frågade om det, utan lät dem prata fritt, med viss styrning av våra öppna frågor.

Vi gjorde en ljudupptagning av intervjun, dels med hjälp av telefon och dels med i-pad. Under intervjun skrev vi även ner på blädderblock, synligt för oss alla, en tidslinje där vi kronologiskt kunde skriva ner de väsentligaste uppgifterna kring varje placering. Detta blev överskådligt och gjorde att vi lättare kunde hålla isär de olika berättelserna.

En tid efter intervjun, då vi lyssnat igenom och transkriberat materialet, återkom vi till familjen per telefon för kompletterande frågor och förtydliganden, även denna intervju ljudupptogs. Vi har även delgivit familjen hur de beskrivs i vårt arbete, vilket de godkänt och

uppskattat återkopplingen. Information om vår utbildning, syfte med vår uppsats, etiskt ställningstagande och tillvägagångssätt har delgivits familjen muntligt.

Vi valde att välja ut berättelser kring fyra olika placeringar till vårt arbete, där vi tydligast kunde se sammanbrott. En av dessa placeringar var på väg mot sammanbrott, men förhindrades med stödinsatser.

7.5 Informant

Vår familj består av en kvinna och en man, samt av deras placerade barn i lågstadieåldern, som varit hos dem i ca tre år och familjens lilla hund. Paret har inga gemensamma barn, men barn från tidigare relationer, som alla nu är myndiga och bor på egna håll. Paret är runt 50 år och träffades år 2000. De arbetar båda deltid utanför hemmet, vilket de trivs med. De bor i en mindre kommun i Västra Götaland och de beskriver sig som en liten familj, där det händer mycket. De har även ett stort nätverk.

Familjen har haft familjehemsplacerade barn sedan 2002 och har haft uppdrag både för mindre och större kommuner. De har i huvudsak haft äldre barn/tonåringar och har följt tiotalet barn under denna period. Flera av placeringarna har pågått mindre än ett halvår.

7.6 Analysmetod

Pentadanalys – Handlingsteoretisk modell

Pentad kommer från grekiskan och betyder grupp av fem. Analysmetoden förknippas oftast med den amerikanske retorikern och litteraturvetaren Burke. Han menade att man utifrån en aktörs berättelse kunde få den mer begriplig och att våra handlingar säger mer än våra ord. Burke beskriver pentaden som en handlingsteoretisk modell, då det i alla berättelser handlar om vad människor gör och hur de motiverar sina handlingar. I vårt material har vi valt att använda pentadanalysen för att belysa, förklara och förstå vilka handlingar som gjordes innan, vid och efter ett sammanbrott i familjehemmet. Pentadanalysen består av fem olika element.

Handling - Vad gjordes?

Scen - När och var gjordes det?

Agent - Vem gjorde det?

Medel - Hur gjordes det?

Syfte - Varför gjordes det?

Att belysa en berättelse utifrån de fem elementen i pentadanalysen ger nytt perspektiv och en större förståelse för de handlingar som olika aktörerna utförde. Vi vill belysa interaktionen mellan familjehemssekreterare och familjehem innan, vid och efter ett sammanbrott. I vårt material har vi valt att fokusera på familjehemmets berättelse och upplevelser av den handledning de upplevde sig få. Det blir vår tolkning och analys av familjehemmets upplevelser av handledningen, i samband med händelseförloppet innan, vid, och efter ett sammanbrott, som vårt fokus kommer att vara.

Burkes utgångspunkt är att alla aktörer ständigt möter nya situationer, som de tolkar, analyserar och agerar utifrån. Varje situation innehåller inte ”en” tolkning, utan lika många tolkningar som de aktörer som medverkar i situationen (Carlsson 2005).

Vår ambition med detta arbete är att utifrån informantens berättelse analysera svaren med hjälp av de fem elementen; *handling – scen – agent – medel – syfte*, för att få svar på våra frågeställningar.

7.7 Reliabilitet

Larsson, Lilja och Mannheimer m.fl. (2005) tar upp att reliabilitet (och även validitet) diskuterats ingående inom den kvalitativa forskningen och att det finns vissa svårigheter i sammanhanget. Man säger att den kvalitativa forskaren i sig är ett mätinstrument och uttolkare av mening. Reliabilitet avser då om måttet är stabilt och inte störs av variationer i tid, plats, relation mm. Reliabiliteten kan man inte fastställa på ett enkelt eller tydligt sätt i den kvalitativa forskningen eftersom man inte gör en direkt mätning, utan vill beskriva och upptäcka ett visst fenomen och dess kvalitéer. Då behövs inget mätinstrument och frågan om reliabiliteten blir i så fall inte meningsfull. I vår undersökning är det tydligt, att det är vi som intervjuare som är mätinstrument, varpå val av tid, plats, typ av relation är avgörande för vårt resultat. Detta påminner oss om andra ordningen cybernetik, där det beskrivs att det är omöjligt att stå utanför och inte påverka resultatet, vi blir en del av systemet vi arbetar i.

7.8 Validitet

När man pratar om validitet blir frågan om man mäter det man det hade som syfte att mäta. I vårt förarbete har vi problematiserat val av metod, val av informant och val utifrån olika etiska perspektiv. Vidare var det viktigt för oss att informanten var knuten till en kommunal verksamhet. Under vår intervju valde vi att inte definiera sammanbrott eller handledning. Vår tanke var att vår informant skulle känna sig fri att delge sin berättelse och upplevelse. Vi valde att göra en öppen intervju med få frågor enligt pentadmetoden. Det gav oss möjlighet att under intervjuens gång ställa följdfrågor så vi fick svar på våra frågor. Vidare gjorde vi en uppföljningsintervju som ytterligare ett sätt att säkerställa att vi fått svar på våra frågor samt att fånga upp tankar och känslor från informanten, som de fått efter vår intervju. I vår analysmetod använder vi oss av samma frågeställningar som i intervjusituationen.

7.9 Generaliserbarhet

I den kvalitativa forskningen använder man ofta syftesbestämda och små urval och då blir möjligheten att generalisera resultaten liten eller omöjlig. Ibland kan man dock diskutera om resultaten kan överföras till liknande men inte identiska situationer. Vi bedömer att resultatet i vår undersökning är svår att överföra till andra familjer eftersom vi valt att intervjua endast en informant och underlaget blir på så vis begränsat. Vårt resultat handlar om informantens alldeles unika upplevelser och erfarenheter. Dock bedömer vi att den kunskap vi får med oss genom att ta del av informantens berättelser går att applicera och dra nytta av i vårt dagliga arbete inom familjehemsvården.

8. Resultat med analys och teorikoppling

8.1 Resultat – Barn 1

Barn 1 var familjens första uppdrag. Ett barn som placerades 2002 av en liten kommun i Västra Götaland. Barnet var i yngre tonåren och när det placerades presenterades uppdraget som en tillfällig placering, men barnet bodde i familjen under fem års tid. Barnet kom från ett hem med en stark religionstillhörighet. Denna religion visste familjen väldigt lite om. Familjen kände sig lämnade under hela placeringen och när den sedermera upphörde, skedde det samma dag. Socialtjänsten ringde en förmiddag och samma eftermiddag kom socialtjänsten med barnets nätverk för att packa ihop barnets tillhörigheter.

Efter avslutad placering hade familjen kontakt med barnets nätverk. Både barnet och hans syskon har sökt upp familjen. Familjen har på så sätt kunna följa barnets utveckling.

Handling - Vad gjordes?

Familjens egen upplevelse är att det var väldigt lite som gjordes från socialtjänstens sida. Barnet hade ingen egen barnsekreterare, utan det var samma socialsekreterare som fungerade som både familjehemssekreterare och barnsekreterare. De beskriver att de själva fick skaffa sig kunskap om den religionstillhörighet som barnet växt upp i. Familjehemsmamman uppger att hon skrivit dagbok gällande barn 1, något för barnet att läsa senare i livet, ett initiativ hon tog själv. Då beslut fattas att barnet skulle flytta hem till sin ursprungsfamilj var familjen inte informerade om detta. Samtalet som de fick på morgonen om att placeringen skulle avslutas senare samma dag kom som en chock för familjen.

Scen - När och var gjordes det?

Socialsekreteraren var hemma hos familjen och pratade med dem under placeringen, men de upplevde inte att de fick något stöd eller handledning. De beskriver att detta var deras första uppdrag. De visste inte vad de skulle fråga efter eller vilken hjälp de skulle kunna få.

Barnet hade en etablerad kontakt med barn- och ungdomspsykiatri (BUP) men familjen blev inte erbjudna något stöd via dem.

Agent - Vem gjorde det?

Socialsekreteraren, som byttes ut under placeringens gång ringde familjehemmet. I samtal om socialsekreterarens funktion säger de ”den ena beige ersatte den andre beige”. Det som de beskriver som viktigt var deras kontakt med barnets nätverk. Den kontakten upplevde de som stöttande och också en bekräftelse på att de gjorde ett bra arbete. Barnet har haft kontakt med dem efter placeringen och själv kunnat beskriva vad familjen betytt under de åren som placeringen varade.

Medel - Hur gjordes det?

Genom samtal med familjen, både på plats i deras hem och per telefon. Barnets och dess nätverk besökte familjen efter avslutad placering. Genom dessa möten fick familjen ett bättre stöd än av vad de upplevde att de fick av socialsekreteraren. Familjen beskriver att

återkopplingen från barnet var väldigt betydelsefull för dem. Det gjorde att de inte kände sig lämnade och fick därmed lust och energi att fortsätta som familjehem.

Syfte - Varför gjordes det?

Efter avslutad placering fick familjehemmet till sig av socialsekreteraren att de gjort ett gott jobb med barnet. Socialsekreteraren frågade även om familjen ville arbeta med dem igen, vilket familjen inte ville.

Analys och teorikoppling

Om vi tittar på vad anknytningsteorin har att säga om våra placerade barn påpekar Broberg (2013) att de tvingas bryta med de första anknytningspersonerna, vilket vi kan se både i detta och i våra övriga våra studerade fall. Kontakt med barnets nätverk har förekommit, dock utan formell organisering från socialtjänsten, som vi uppfattat det. Vi kan utgå från att barnet under sina fem år i familjehemmet skapat alternativa/kompletterande anknytningsrelationer till familjehemsföräldrarna. Vidare beskriver Broberg värdet av en successiv inflytt i det nya hemmet för att minska trauma och få optimal stöttning i den nya miljön. Om vi tänker oss att det är av samma vikt att barnet vid hemflytt successivt inskolas hem igen, så har det för detta barn gått väldigt snabbt- över dagen!

Vi funderar också över, vilket på ett sätt känns klassiskt inom familjehemsvården, längden på placering och påverkan på den anknytningen som sker. Barn 1 presenterades vara i behov av en kortare tids placering, men blev kvar för en längre tid. Hur påverkade den presentationen familjehemmets förmåga eller intresse till närmare relation och ett långsiktigt åtagande? Detta är nog ett dilemma där alla kan känna igen sig, som arbetar inom detta fält. Längd på placering är ofta en vanskelig fråga/faktor, oavsett om det blir längre eller kortare tid än planerat. Sett ur ett anknytningsperspektiv är det viktigt att familjehemmet får det stöd de behöver för att kunna tänka långsiktigt och vara känslomässigt tillgänglig för ett barn, oavsett hur lång en placering blir.

Vi kan i familjens svar kring barnets flytt, utan förvarning på dagen, se det som en form av krisreaktion. Familjen är med om en negativ och omvälvande händelse, en känsla av att kontrollen går förlorad, och de har svårt att ta in vad som hänt. Familjen säger att de upplevde flytten som en chock. I nästa fas, reaktionsfasen, kan vi förstå att familjen söker svar på varför sammanbrottet skedde. De träffar barnet och dess familj och även socialsekreteraren. Behovet av att prata av sig, ”älta”, ger familjen flera uttryck för. I familjens bearbetningsfas kan vi se att de börjar släppa tankarna på om de gjort rätt eller inte och börjar se ljusare på framtiden. De säger att återkopplingen från barnet och dess nätverk var viktigast i att förstå att de gjort ett bra ”jobb”.

När vi lyssnar till familjens berättelse om den handledning, eller rättare sagt brist på handledning som de fått, är det slående hur tomt på exempel av stöd som finns. Om vi tittar på de exempel på handledning som vi har redovisat i teoriavsnittet är det inte mycket som överensstämmer, inte ens med ett bredare perspektiv på begreppet finner vi några tydliga exempel på det ena eller andra. Familjen återger att de på egen hand skaffat information kring

den religion som barnet hade, att de har utbildat sig vidare på egen hand skulle man kunna säga. Familjehemsmamman beskriver att hon skrivit dagbok, vilket varit till hjälp. Familjen upplever att de saknat stöd. Det var deras första uppdrag och de reflekterar kring att de inte visste vad de skulle fråga om eller vad de kunde få för hjälp.

Östanbäck m.fl. (2007) tas bl. a upp att tiden som familjehemssekreterare investerar i stöd till familjehemmet är en stark faktor för hur lyckad en placering blir. Vi kan undra hur placering av barn 1 kunde pågå i fem år utan att socialtjänsten var mer aktiv än de var. Vi reflekterar även kring att det stöd och bekräftelse som familjehemmet upplevde att de fick från det biologiska nätverket troligen var avgörande i sammanhanget.

Om vi vidare applicerar familjehemmets beskrivningar av sina upplevelser till begreppet KASAM är vår tolkning att familjens till viss del haft en känsla av *begriplighet*, genom att kontakt fanns med barnet och dess nätverk efter avslutad placering. Att familjen sedan på egen hand informerat sig om barnets religion bidrog troligen också till ökad känsla av begriplighet. Att flytten skedde så plötsligt, att familjen inte var med i planeringen samt att de upplevde avsaknad av stöd från socialtjänsten har säkerligen upplevts mer eller mindre begripligt. (Antonovsky 2005)

Vi upplever att familjen trots detta verkar ha *hanterat* situationen, bland annat genom att själva söka information, ha kommunikation med nätverket samt skriva dagbok. Vi upplever inte att familjen i så stor utsträckning upplevt sig som offer, även om de retrospektivt kan reflektera över att de blev lämnade i att hantera komplexa och för dem nya situationer. Att familjen kunnat gå vidare tror vi mycket beror på familjens egna resurser och att de genom sin tidigare livserfarenhet har förmåga att vara kreativa och finna lösningar. När familjen berättar om barn 1 och placeringen så kan vi höra deras engagemang, motivation och nyfikenhet. Att de inte varit delaktiga i processen kring utflytten har troligen påverkat deras känsla av *meningsfullhet* på ett negativt sätt. De berättar också att de tackat nej till flera placeringar då den aktuella socialsekreteraren frågar dem om det.

8.2 Resultat – Barn 2

Barn 2 flyttade till familjen 2007 och bodde hos dem under en termin. Barnet var då i tonåren och var placerad från Göteborgs stad. Barnet hade kontinuerligt umgänge med sin mamma och det fungerade väl till en början. I samband med att placeringen skulle övergå till en varaktig placering reagerade mamman negativt på placeringen i och med att hon skulle förlora pengar i form av olika bidrag. Hon berättade detta för sitt barn, som började agera ut både i skolan och i familjehemmet. Placeringen avslutades väldigt snabbt efter att barnets utåtagerande beteende accelererat. Familjehemmet var inte delaktig i planeringen och beslutet delgavs dem per telefon.

Handling - Vad gjordes?

Familjen berättar att de under denna placering blev erbjudna att delta i en utbildning framtagen för familjehemsföräldrar. I samtal kring vad utbildningen inneburit säger familjen att ”den var jättebra! Utbildarna var väldigt kunniga”. Vidare så skrev familjehemsmamman

dagbok under även hela denna placering. Hon säger att det blev hennes sätt att förstå vad som skedde, ”det är viktigt att se sig själv utifrån”. Hon menar att det hjälpte henne att få en ökad förståelse både av sitt eget agerande och övrigas agerande. Detta är också första gången familjen på riktigt hade en kontakt med familjehemssekreteraren och vi frågar vad den personen gjorde. De har svårt att beskriva det, men säger ”dom måste ju ha gjort något”. Familjen säger att de arbetade mycket med det placerade barnets nätverk.

Scen - När och var gjordes det?

På Karl Johansgatan i Göteborg hölls utbildningen som familjen var så nöjd med. I övrigt var det flera telefonsamtal under placeringens gång. När det var möten var de alltid i familjens hem, bortsett från en gång då de var på socialkontoret.

Agent - Vem gjorde det?

De beskriver att det var familjehemssekreteraren samt utbildarna på Karl Johansgatan som stod för stödet, vilket de gjorde på ett bra sätt.

Medel - Hur gjordes det?

Samtalen skedde per telefon och i familjehemmet. De beskriver att de fanns en uttalad överenskommelse att familjehemmet alltid kunde ringa till sin familjehemssekreterare om de undrade över något. Familjehemmet beskriver att de upplevde samtalen professionella och att det var en ”go person”. Vidare reflekterar de över att det borde funnits en agenda eller checklista över vilken hjälp de skulle kunna erbjudas. När man är ny som familjehem vet man inte vad man kan få för hjälp, man inte vad som kan bli jobbigt vid ett sammanbrott. De säger att man kanske borde diskuteras mer hur sammanbrotten påverkar familjen.

Syfte - Varför gjordes det?

Deras upplevelse är att både de och familjehemssekreteraren blev förvånade över det snabba avslutet på placeringen. Det blev en tuff och dramatisk situation för familjehemmet. Familjen säger att det är viktigt att stämma av behovet av hjälp även efter sammanbrottet.

Analys och teorikoppling

I denna berättelse hör vi att familjen finns med i ett professionellt sammanhang. Här får vi höra andra exempel på former av stöd/handledning. Familjen berättar om den utbildning de genomgått, och som de har uppskattat. Familjen uppger också att det fanns en självklarhet att de alltid kunde höra av sig vid behov. Här hör vi också för första gången att familjen har en ”egen” familjehemssekreterare, som dessutom tagit emot deras samtal på ett professionellt sätt. Den typ av handledning som vi ser exempel på här stämmer överens med flera av de definitioner vi tidigare nämnt i vår uppsats, bl. a det Socialtjänstlagen (2001:453) tar upp angående tät och regelbunden kontakt med familjen samt att ge utbildning.

Vi kan höra hur familjen uttrycker att deras behov av stöd tillgodosetts, men att de även har tankar om annat stöd, exempelvis påverkan för en familj vid sammanbrott och checklista. Överfört till domänerna vi tidigare berört skulle man kunna tänka så här; familjehemssekreteraren har troligen inom estetikens respektive förklaring och

reflektionsdomäner, genom tät kontakt och professionellt bemötande gentemot familjen, möjliggjort sammanhang där värderingar, önskemål/drömmar och erfarenhetsutbyte fått plats. Här kanske det även hade funnits utrymme att tala om effekter för en familj vid sammanbrott och även önskemål om att få veta mer om vad man som familjehem kan få för stöd, något som familjen uttrycker att de önskat. Utbildningen som familjen genomfört tänker vi har rymts inom produktionsdomänen, där presenterade mål, normer och krav ryms. Socialtjänstens beslutande om att placeringen skulle upphöra har också utspelat sig inom denna domän. (<http://gck.nu>)

Familjehemsmamman beskriver hur hon under placeringens gång skrivit dagbok för att förstå vad som hände och att förstå sitt eget och andras agerande, ”det är viktigt att se sig själv utifrån”. Genom denna aktivitet tänker vi att hon visat på förmåga att mentalisera. (Wallroth 2010)

Vid denna placering ser vi också exempel på systemteorin, alltså att alla samspekar i förhållande till andra. Om det sker en förändring i en del av systemet leder det till effekter, även i andra delar av systemet. Familjehemsvården är ett exempel på komplexa sammanhang och många olika system inom systemet. När biologiska mamman till barn 2 blir varse att hon kommer förlora pengar agerar hon på ett visst sätt som påverkar barnet, som agerar på ett annat sätt, vilket i sin tur påverkar familjehemsföräldrarna som agerar på sitt sätt.

I det tredelade föräldraskapet, som man pratar om inom familjehemsvården, ställs samverkan och samspel på sin spets. Vår familj ger vid denna placering exempel på att andra än de själva, haft mest kontakt och arbetat med det biologiska nätverket. Här ser det olika ut från placering till placering, beroende på att systemet, individerna och relationerna ser olika ut. Som familjehemssekreterare och barnsekreterare blir man ofta påmind om alla system och subsystem som berörs vid en placering. Här blir även familjehemssekreterarens grad av självkänedom och mentaliseringsförmåga tydlig och viktig. Genom att öka förståelsen för sina egna känslor kan man också öka sin förmåga att förstå en situation eller händelse utifrån olika aktörers positioner.

8.3 Resultat – Barn 3

Barn nr 3 flyttade in till familjen 2013 och var placerad från en liten kommun i Västra Götaland. Barnet var tonåring och behövde omplaceras från ett annat familjehem, då vården inte nådde fram till barnet i den andra familjen. Barnets problematik visade sig vara långt mer omfattande än det från början presenterades för familjen. Barnets hemmiljö var destruktiv och dysfunktionell. Uppdragets innebörd var att ge barnet en fungerande vardag med närvarande vuxna och en fungerande skolgång. Barnet var endast placerat under en termin i familjehemmet. Familjen hade under placeringens gång kontakt med både barnets biologiska nätverk samt med övrigt nätverk i form av tidigare familjehem. Det var familjen själv som ville avsluta uppdraget, då de ansåg att barnets behov inte blev tillgodosedda hos dem. Familjen erbjöds en högre ersättning för att fortsätta sitt uppdrag, men de avböjde detta. De fick även fråga om andra stödinsatser, men avböjde på grund av uppdragets svårighetsgrad.

Handling - Vad gjordes?

Familjen säger att socialtjänsten missbedömt barnets behov. Familjen beskriver olika direktiv från socialtjänsten bl. a ifråga om umgänge, hur svårt de själva haft att mäkta med. ”Jag (familjehemsmamman) blev sjuk, antingen får jag eller hen flytta ut, det var jättestarkt”. Familjen uppger att socialtjänsten i detta läge diskuterade med dem att höja ersättningen och frågade vad de skulle behöva för stöd.

De beskriver att när de efter en kort tids placering förde fram vad de observerat hos barnet och deras egna svårigheter att ge det som barnet behövde, blev de lyssnade på. ”Hade vi inte larmat, hade inget hänt, de vidtog åtgärder”. Familjen berättar att när sammanbrottet var ett faktum, visade socialtjänsten en stor förståelse. Familjen fick en ursäkt och socialtjänsten uttalade en förståelse för om familjen inte skulle vilja samarbeta kring fler placeringar. Familjen uppger att de fick en bekräftelse på att det inte var dem det var fel på. Socialtjänsten återgav även för familjen lite kort hur det gick för barnet efter avslutad placering: ”vi blev faktiskt uppdaterade även om socialtjänsten inte hade behövt...det var ganska skönt” .

Familjen säger att handledning eller annat stöd inte hade gjort att barnet kunnat vara kvar: ”barnet behövde annan hjälp”. De säger också att om de inte hade fått återkopplingen från socialtjänsten eller en ursäkt hade de inte varit familjehem mer: ”vi blev för första gången skrämnda”.

Scen - När och var gjordes det?

Familjen beskriver att de kontinuerligt uppdaterade socialtjänsten om vad de såg och upplevde. De uppger att erbjudandet om höjd ersättning fick de direkt, när svårighetsgraden på uppdraget visade sig. Övrigt stöd skedde när sammanbrottet var ett faktum och ett tag efteråt. Stödet skedde mycket på hemmaplan, för att även socialtjänsten skulle inblick och förstå barnets problematik.

Agent - Vem gjorde det?

Familjehemssekreterare och barnsekreterare har de haft kontakt med. De har även, som i tidigare fall, haft kontakt med nätverket.

Medel - Hur gjordes det?

Familjen upplevde att socialtjänsten förstod deras beskrivning av barnets stora behov och att de som familjehem inte kunde tillgodose det. I familjens berättelse framkommer att socialtjänsten var bekräftande och skuldavlastande. De bad om ursäkt och sa att det inte var familjehemmet det var fel på.

Syfte - Varför gjordes det?

Familjen erbjöds höjd ersättningen i syfte att försöka förmå familjen att orka vidare med uppdraget. Att få en ursäkt, bekräftelse och uppföljning efter sammanbrottet betydde mycket för familjen och gjorde att de blev skuldavlastade och att de längre fram kunde/orkade ta nya uppdrag.

Analys och teorikoppling

Familjen delger sin historia med stor inlevelse och starka känslouttryck. De beskriver barnets problematiska beteende och hur det gav sig uttryck. De ser barnets beteende som ett symptom på en dysfunktionell hemmiljö. I deras berättelse skiljer de på barnet och dess beteende, vilket Morgan (2004) förklarar med begreppet externalisering. Vidare inom systemteorin pratas det om det tredelade föräldraskapet. Familjen har genomgående ett systemteoretiskt tänk, vilket är slående under hela vår intervju. De framhåller vikten av att arbeta med hela systemet, både i det professionella och i det privata. De anser att barnets ursprungsnätverk är en viktig del för barnet. I deras uppdrag som familjehem ser de som en naturlig del att ha kontakt med barnets nätverk då alla delar i systemet ska samverka för barnets bästa.

Vid denna placering ser vi vikten av handledningens innebörd. Det blir påtagligt med en närvarande familjehemssekreterare som har hjälpt familjen att sätta ord på sin historia. Familjen har stöd av socialtjänsten under placeringens gång och blir därmed hörda i sin upplevelse om placeringens svårigheter. Familjen erbjöds en högre ersättning och fick frågan om andra stödinsatser som kunde underlätta uppdraget. I Antonovskys teori om KASAM-Känsla av sammanhang (2005), kan vi se att familjen fick hjälp att göra sin situation begriplig genom handledning. Familjen fick möjlighet att ge sin berättelse en begriplighet, både för sig själva men även för socialtjänsten. Handledningen hjälpte också familjen med hanterbarheten, att inte känna sig som offer. Att få sätta ord på meningsfullheten i uppdraget, vilket ledde till att familjens vilja att inte upprätthålla något de inte trodde på tydliggjordes, vilket ledde till sammanbrott.

Familjehemsmammans förmåga att mentalisera minskade avsevärt i detta läge. Hennes tidigare förmåga att se sig själv utifrån och andra inifrån påverkades av de starka känslor hon upplevde. (Wallroth 2010) "Antingen flyttar jag eller hen". Familjens krisreaktion vid denna placering blir tydlig för oss. Cullbergs beskrivning av krisens olika faser och hur de tar sig uttryck blir väl beskrivna genom familjens målande historia kring denna placering. De beskriver att det är första gången de blev skrämda (chockfas) gällande deras uppdrag som familjehem. De ställde sig frågor som handlade om hur ett uppdrag kan påverka deras familj på ett negativt sätt, en frågeställning de tidigare inte brottats med. De behövde förstå vad som hände dem och deras familj (reaktionsfas). Efter avslutad placering uttalar de tydligt att de behövde återhämta sig (bearbetningsfas). Viktigt att även benämna att matchningen inte blev fullgott gjord. Vikten av att matcha "rätt" barn med "rätt" familjehem för att undvika sammanbrott. Efter avslutad placering gav familjehemssekreteraren familjen information om barnet, och i stora drag vilka insatser som gjorts. Detta säger familjen hjälpte dem mycket att komma vidare, vilket blev en början till nyorienteringsfas. (Cullberg 2003)

8.4 Resultat – Barn 4

Familjehemmet kände sig klara med att vara familjehem efter ett mycket svårt uppdrag. Deras familjehemssekreterare ringde familjen och berättade om barn nummer 4. Barnet beskrev som ett yngre barn i förskoleålder med brister i det biologiska nätverkets omsorg. Barnets grundläggande behov var ej tillgodosedda, så uppdraget byggde på att ge barnet en trygg punkt med trygga vuxna som barnet kunde lita på. Familjen hade aldrig tidigare haft ett så

ungt barn placerat hos sig. De säger att familjehemssekreteraren, som känner familjen väl, visste ”vilka knappar de skulle trycka på”. Barn nummer 4 placerades år 2014 av Göteborgs stad. Barnet hade umgänge med sitt biologiska nätverk varannan helg, så familjens kontakt med nätverket har varit omfattande under hela placeringen. Uppdraget har kantats av både med- och motgångar och har varit nära till sammanbrott i samband med att barnets biologiska mamma berättat för barnet att hen skulle flytta hem.

Handling - Vad gjordes?

När familjen fick känslan av att ett sammanbrott var på väg att ske säger de att både de och socialtjänst fick samarbeta tajt med barnets biologiska nätverk. ”Vi pratar med mamman, vi bad socialtjänsten prata med mamma, vi kunde berätta för barnet att nu ska det vara så här, det vände, det blev lugnt och bra för alla”. Familjen beskriver stödet som de fått bl.a. i termer av ”de nästan springer ner dörrarna här, vi får jättemycket feedback hela tiden”

Familjen berättar att socialtjänsten uppmanade dem att ha förtroende för allas arbete, ”familjehemssekreteraren sa, även om det är frustrerande, så måste ni förlita er på att vi gör det vi ska göra”. När de beskriver vad som gjordes säger de ”vi har någon som för ärendet framåt, vågar fatta beslut och inte bara hänvisar runt till andra personer”

Deras upplevelse är att ”man har satsat på barnet, mycket stöd och engagemang, verkligen framgångsrikt”. Familjehemsmamma säger också ”jag vet när jag bollar med familjehemssekreteraren om barnet, så säger hon; det kommer att gå över. Det lilla gör så mycket, man är verkligen lyssnad på”

Scen - När och var gjordes det?

Familj berättar att de signalerade, eftersom de kände igen mönster och beteende från tidigare sammanbrott. De larmade socialtjänsten om vad de såg och upplevde och kunde berätta om sin oro för sammanbrott. De uppger att stödet både vid detta tillfälle och senare har varit kontinuerligt och skett till stor del på telefon och vid hembesök. Möten på kontoret har också förekommit, då oftast med handläggare och biologiskt nätverk.

Agent - Vem gjorde det?

Familjen berättar att det i första hand är familjehemssekreteraren som tar emot deras information, synpunkter och känslor. De berättar även att de har kontakt med barnsekreterare och övrigt hjälpnätverk, såsom Skol-Fam. Familjen tar vid flera tillfällen i intervjun upp viljan, medvetenheten och ansträngningen, men också utmaningen, som finns att ha nära kontakt med det biologiska nätverket.

Medel - Hur gjordes det?

Familjen beskriver att handledningen skett ”med mycket stöd och engagemang, verkligen framgångsrikt”, de upplever att de ”får så mycket så att vi nästan blir generade”. Familjen berättar vidare att familjehemssekreteraren har haft ett tufft och drivande sätt. De säger att stödet alltid varit enskilt bara för dem och inte skett i grupp.

Syfte - Varför gjordes det?

Familjen berättar att då de uttryckte oro för sammanbrott, agerade socialtjänsten för att undvika detta. Att stödet finns/fanns upplever familjen beror på att socialtjänsten är rädda om dem, känner dem väl sedan flera tidigare placeringar och vill kunna fortsätta att samarbeta med dem.

Analys och teorikoppling

Enligt Socialstyrelsens rapport (2012) beskrivs riskfaktorer för sammanbrott för barn som är tio år eller yngre, ofta beror på barnets biologiska nätverk samt ett för tätt umgänge, vilket vi också kan se var orsaken till ett nära sammanbrott i denna placering. Genom en förtroendefull och tillitsfull relation till sin familjehemssekreterare blev handledning verkningsfull. Genom handledning fick familjen möjlighet att sätta ord, berätta om sina upplevelser (Morgan 2004). Familjehemmet har aldrig känt sig lämnade i uppdraget.

Familjehemssekreterarens närvaro hjälper också familjen att upprätthålla sin nyfikenhet och föra uppdraget framåt. Vidare är det tredelade föräldraskapet tydligt. När familjehemmet påtalade barnets förändrade beteende blev socialtjänstens arbete med hela systemet än mer viktigt och sammanbrottet kunde undvikas. För familjen är barnets biologiska nätverk en viktig bit samtidigt som barnet har en naturlig plats i familjehemmet. Broberg (2013) beskriver att placerade barn tvingas skapa kompletterande eller alternativa anknytningsrelationer. Detta kan på sikt vara något positivt, men är sällan okomplicerat. Barnets anknytning till familjehemsföräldrarna är tydlig och genomsyrar hela deras berättelse. Vidare påtalar Broberg (2013) vikten av att familjehemsföräldrarna finns för barnet både på ett känslomässigt plan och att de är fysiskt närvarande. Det är med stor värme och kärlek de pratar om barn nr 4. Familjens förmåga att mentalisera blir tydlig även för oss. (Wallroth 2010) Familjen upplever att deras uppdrag är begripligt, hanterbart och meningsfullt, alltså en hög KASAM - känsla av sammanhang. (Antonovsky 2005) Vidare hör vi av familjens berättelse att de känner sig delaktiga i teamet kring barnet. De upplever att de blir lyssnade på och vid behov blir de känslomässigt avlastade när de ringer sin familjehemssekreterare.

9. Slutdiskussion

Vi funderar kring våra frågeställningar och vad vi tar med oss ut i vår arbetsverklighet efter utbildningen. Om vi försöker oss på en sammanfattning av vad vår familjs erfarenhet av handledning varit, ser det olika ut i de fall av sammanbrott som de erfarit. Vi upplever att då familjen haft ”sin egen” familjehemssekreterare som de skapat relation till, har de fått bekräftelse på sin svåra uppgift och på så vis också blivit mindre lämnade ensamma. Vi ser att de då också mentaliserar kring sig själva och uppdraget, tillsammans med familjehemssekreteraren.

Det blir tydligt hur man tillsammans i ständig process konstruerar och omkonstruerar uppdraget, rollen, relationen och hur familjen görs delaktiga i det professionella samarbetet kring ett barn. Vi reflekterar också vidare över vikten av att vi som familjehemssekreterare vågar gå nära, vara nyfikna, prata om det svåra och även vara personliga. Vi samskapar verkligheten tillsammans med våra familjehem, där språket är centralt. Ord är som händer, de berör.

Vi ser också att när familjen haft mindre stöd från familjehemssekreterare och socialtjänst har de fått klara många uppgifter på egen hand, allt ifrån praktiska till det känslomässiga och relationella. De verkar också upplevt stöd i sitt nära samarbete med barnets nätverk. De reflekterar inte så mycket över det i stunden, utan löser situationer som uppstår utifrån att de är livserfarna och handlingskraftiga. Efteråt funderar de mer kring vilket stöd de som nytt familjehem rimligen kunnat efterfråga och behövt.

Handledning i samband med sammanbrott kan vi se har påverkat familjen genom att de fått sätta ord på det svåra och fått perspektiv på sin betydelse för barnet och sin egen roll, trots att barnet flyttat från dem och placeringen slutat på ett sätt som de inte alltid önskat. I de fall där stödet från familjehemssekreteraren varit svagt, har familjen istället haft stor hjälp av att följa upp med det f d placerade barnet och dess nätverk.

Det som familjen upplevt extra hjälpsamt var att de blivit lyssnade på och respekterade i sin bedömning kring barnet och dess behov. Vi ser också att då familjen upplevt starka känslor har de med stöd utifrån kunnat hantera det, och kunnat skilja på barnet och problemet. De har även fått hjälp i att se att de inte på egen hand kan ”lösa allt”, utan att det handlar om det tredelade föräldraskapet, ett relationellt system med subsystem runt barnet där alla behöver kunna samverka och har ansvar. Familjen utgör en viktig del i teamet kring barnet.

Det som familjen däremot upplevt mindre hjälpsamt var om relation och ömsesidigt förtroende inte fanns mellan dem och familjehemssekreteraren, då är deras känsla att de nästan likaväl helt kunnat vara utan stöd. Att erbjuda familjen extra ekonomisk ersättning hjälpte dem inte att orka vidare när uppdraget blev dem övermäktigt.

Detta sätter fokus på andra delar av vårt komplexa arbete som familjehemssekreterare. Det handlar om matchningsförfarandet och att kunna få, och ge, en så fullständig bild som möjligt av barnet, dess behov och placeringslängd. Detta för att sedermera ge ett potentiellt familjehem optimala förutsättningar att klara uppdraget.

Vår frågeställning har inte direkt varit huruvida handledningen kunnat hindra sammanbrott eller inte, men i våra intervjuer har vi fått material som gjort att vi naturligtvis även tänkt i de banorna, eftersom våra frågeställningar tangerat detta. Dessutom har sammanbrott, inte alltid, men i vissa sammanhang ett högt pris, både samhällsekonomiskt och inte minst mänskligt lidande.

Mycket av det vi fått med oss från utbildningen tar vi med oss ut i vår verklighet, nya begrepp, färdigheter och kunskaper. Utifrån vår handledarroll vill vi framförallt sätta fokus på både vår egen och familjehemmens förmåga till mentalisering. Det är något vi alla i familjehemsvården dagligen övar på. Om man tänker mentaliseringsförmågan som en muskel, så stärks den ju mer vi tränar den. Att mentalisera menar vi är en kvalitetshöjning i vårt arbete. Det skapar ringar på vattnet när vi stärker familjehemmet i sitt uppdrag, och de i sin tur kan stärka barnet, på samma sätt, genom spegling och att sätta ord på känslor.

Handledningens betydelse innan, vid och efter ett sammanbrott blir väldigt tydlig för oss. Ibland går det inte att undvika att sammanbrott sker. Vår roll och relation till familjehemmet blir än mer viktig då, så ett gott avslut kan ske mellan barnet, dess nätverk och familjehemmet. *"Det lilla gör så mycket"*

Vi vill tacka alla i vår närhet, ingen nämnd ingen glömd, för stöttning, kloka ord och tålamod under resans gång. Ett extra tack till vår informant. Utan er generösa berättelse hade vi inte kunnat skriva denna uppsats.

Tack!

LITTERATURLISTA

- Andersen, Tom (2011) *Reflekterande processer – Samtal om samtal om samtalen*. Lund: Studentlitteratur
- Andersson, Gunvor (2008) *Utsatt barndom – olika vuxenliv*. Allmänna Barnhuset 2008:2
- Antonovsky, Aaron (2005) *Hälsans mysterium*. Stockholm: Natur och kultur
- Broberg, Anders (red) (2013) *Anknytning i praktiken. Tillämpningar av anknytningsteorin*. Stockholm: Natur och kultur
- Cullberg, Johan (2003) *Kris och utveckling*. Stockholm: Natur och Kultur
- Carlsson, Bengt (2005) *Hjälpprocesser i socialt arbete*. Lund: Studentlitteratur
- Hårtveit, Håkon & Jensen, Per (2002) *Familjen plus en: en resa genom familjeterapins praktik och idéer*. Stockholm: Mareld
- Johansson, H & Bäck-Wiklund, M (red.) (2012) *Att fostra familjen*. Malmö: Liber
- Larsson, Sam, Lilja, John & Mannheimer, Katarina (red) (2005) *Forskningsmetoder i socialt arbete*. Lund: Studentlitteratur
- Mattson, Titti (2006) *Barnet som subjekt och aktör: en rättsligstudie om barn i familjehem*. Uppsala: Iustus
- Mattson, Titti & Vinnerljung, Bo (2016) *Barn i familjehem*. Stockholm: SNS Förlag
- Morgan, Alice (2004) *Vad är narrativ terapi?* Lund: Studentlitteratur
- Söderquist, Martin (red) (2002) *Möjligheter: handledning och konsultation i systemteoretiskt perspektiv*. Stockholm: Mareld
- Wallroth, Per (2010) *Mentaliseringsboken*. Stockholm: Karneval
- Östanbäck, T, Karlsson, J & Berggren, I (2007) *Vi är väl som vilken familj som helst*. C-uppsats, Göteborgs universitet.

Övriga källor

Familjehem Göteborgs Stad <http://goteborg.se/wps/portal>

Göteborgs centrum för kompetensutveckling <http://gck.nu>

Offentlighets- och sekretesslag (2009:400) <https://lagen.nu>

Socialstyrelsens rapport *Oplanerade avbrott i familjehemsplaceringar av yngre barn och långvarigt placerade barn* (2012) <http://www.socialstyrelsen.se/publikationer>

Socialstyrelsens hemsida <http://socialstyrelsen.se>

Socialtjänstlagen (2001:453) <http://www.riksdagen.se>

Statens offentliga utredningar, SoU *Barns och ungas rätt vid tvångsvård* (2015:71 med bilaga 18) <http://www.sou.gov.se/>

Etik i socialt arbete – Akademikerförbundet SSR (2013) <https://akademssr.se/>

Föreläsningar

Tikkanen, Ronny; docent vid institutionen för socialt arbete, Göteborgs universitet,
föreläsning 2016-03-09

Bilaga 1

Hej!

Vi heter Jessica Janzon och Ulrika Kratz och arbetar som familjehemssekreterare på Hisingen respektive Angered.

Vi läser en tvåårig vidareutbildning på Göteborgs Universitet, ”Fortbildning för familjehemssekreterare med fokus på handelning av familjehem”. Under våren 2017, som är vår sista termin på utbildningen skriver vi en mindre uppsats. Vi har valt att fördjupa oss kring ämnet, sammanbrott i familjehemsvården kopplat till vår roll som handledare.

Med anledning av detta skulle vi vilja göra en intervju med er, vilket beräknas ta ca 3 timmar. Där vi är nyfikna på ert berättande. Det är era erfarenheter och upplevelser står i fokus och vi skjuter in frågor efter behov. Vi ser fram emot att se träffa er hemma hos er den 9:e februari runt kl. 10.

Om ni Göteborgs Stad bjuder på kaffe så tar vi med nybakat fikabröd ;-).

Har ni några frågor eller funderingar innan vi ses hör gärna av er till oss.

Hälsningar,

Jessica Janzon

Ulrika Kratz

Mobil 0722-XXXXXX

Mobil 0707-XXXXXX